

ЧИТАЧ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 1 (31).

Павлюх Н. Читач Т. Г. Шевченка; 13 стор.; кількість бібліографічних джерел – 16; мова – українська.

Анотація. У статті досліджується поезія Шевченка крізь призму таких категорій рецептивної естетики: уявний читач, читач-адресат, реальний читач та образ читача. Наголошується на тому, що потенціал впливу текстів поета призводить до кращого розуміння читачем самого себе.

Ключові слова: поезія, Шевченко, уявний читач, реальний читач, читач-адресат, образ читача, потенціал впливу.

Постановка проблеми. Взаємозв'язок між автором, твором і читачем завжди цікавив і цікавитиме науковців. Така тісна комунікація простежується у творчості видатного українського поета Т. Г. Шевченка. Вплив Шевченкового слова на читача, сучасника митця, і на читача сьогодення був і залишається колосальним. Як зауважує М. Зубрицька, „скерованість поетового слова до когось, його діалогічна установка відкривають шлях до активного оживання тексту в будь-якій часо-просторовій системі культурних вартостей” [3, с. 210].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Крім М. Зубрицької, до проблеми читача у творчості Шевченка зверталися Г. Сивокінь та Д. Наливайко. Вони розглядали творчість поета у загальному вимірі, наголошуючи на тому, що своє художнє літературне слово Шевченко адресує головно українському селянству для підтримання його духовності та національної свідомості. Більш ґрунтовні дослідження щодо проблеми читача здійснила М. Зубрицька та відзначила, що у Шевченковій поезії завжди присутня категорія „Іншого”.

Метою нашої теоретичної студії є висвітлення концепції читача різними науковцями, визначення місця читача в поезії Шевченка та виявлення тих типів читача, які є властивими для текстів його поезії. Для реалізації мети у розвідці ставляться такі завдання, серед яких головні – виокремлення спільних та відмінних рис в концепціях читача; аналіз та інтерпретація поезії Шевченка щодо таких категорій читача: уявного читача, реального, читача-адресата, а також образу читача.

Предметом дослідження є поняття „читач”. Об'єктом та водночас матеріалом слугують вірші Т. Г. Шевченка. Подальша перспектива дослідження передбачає аналіз та інтерпретацію прозових текстів Шевченка.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що на сьогодні існують вже певні концепції класифікації читача. Так, Л. Чернець виокремлює три фундаментальні форми вияву читача в художньому

світі твору. Перший тип вчений називає адресатом, який охоплює уявного, імпліцитного та внутрішнього читача. Другий тип – це реальний читач або ж, іншими словами, публіка, реципієнт. І третій – це образ читача у творі. Образ читача ґрунтовно описує В. Халізов. Присутність читача у творі, згідно з його твердженнями, можна розпізнати за такими ознаками: автор роздумує про своїх читачів, веде бесіду з ними, відтворює (репродукує) їхні думки та слова. Читач-адресат – це не тільки уявний читач, а й конкретна особа і сучасна авторові аудиторія. В цьому полягає відмінність між концепціями обох науковців.

Німецький літературознавець В. Шмідт визначив спільну ознаку, яка є властивою всім термінам, які позначають поняття „адресат тексту”. Вона полягає в тому, що ці терміни зображені в тексті не чітко, тобто вони означають картину не явно виражену, але все ж таки таку, яка міститься в тексті і яку митець витворив про своїх читачів під час його написання. В будь-якому випадку ця картина автора про своїх реципієнтів опредмечується, об'єктивується в тексті, більшою чи меншою мірою, через визначені ознаки. Науковець реципієнтом називає реального, конкретного індивіда. Адресат, згідно з його визначенням, – це конструкція автора, сукупність уявлень, які мав автор про свого реципієнта при створенні тексту. Уявний, або абстрактний читач – це зміст (сутність) того уявлення автора про сприймаючого, яке фіксується в тексті через характерні риси.

Під час аналізу поезії Т. Шевченка ми будемо спиратися на європейську літературознавчу теорію та виокремимо категорії читача-адресата та уявного читача.

Читач-адресат – це настановлення автора на конкретний тип читача, тобто автор пише для певної групи людей чи однієї людини з конкретною ціллю. До такої категорії належать такі вірші: „На вічну пам'ять Котляревському”, „До Основ'яненка”, „Н. Маркевичу”, „Н. Костомарову”, „Марку Вовчку”, „Гоголю”, „А. О. Козачковському”, „Сестрі”, „Ликері”, „Н. Я. Макарову”... Як приклад, наведемо уривок із вірша „Марку Вовчку”:

...Світе мій!
 Моя ти зоренько святая!
 Моя ти сило молодая!
 Світи на мене, і огрій,
 І оживи мое побите
 Убоге серце, неукрите... [13, с. 216]

Як промінь світла і причина великої радості стала для Шевченка зустріч з українською письменницею Марко Вовчок (1833–1907), яка відбулася 24 січня 1859 року в Петербурзі. Мета вірша – підтримка і водночас схвалення творчості письменниці. Особливо припали до душі Шевченкові „Народні оповідання” майстрині слова. Підставою такого уподобання Шевченка Д. Наливайко називає схожість ідейно-тематичних мотивів та художньої структури у творах обох митців. Марко Вовчок, як і Шевченко, „переноситься на народну точку зору”: „те, про що йдеться, виступає предметом інтенсивного переживання, емоційність наскрізь проймає оповідь, надаючи їй сентиментального забарвлення” [8, с. 291]. Головними героями її творів стають прості селяни, але характери їхні сміливі, відчайдушні, здатні до діяльного опору. Марко Вовчок продовжує справу, розпочату її попередниками, щодо відродження народної мови.

У вірші „До Основ'яненка” Т. Шевченко звертається до свого попередника, українського письменника Г. Квітки-Основ'яненка (1778–1843), схвалює його творчість та водночас закликає продовжувати добру справу – відстоювання права народу на літературу рідною мовою.

А ти, батьку,
 Як сам здоров знаєш;
 Тебе люде поважають,
 Добрий голос маєш;
 Співай же їм, мій голубе,
 Про Січ, про могили ... [12, с. 60].

Письменник жив на зламі епох і чудово розумів, що не тільки час, а й саме життя вимагало змін. Гостро стояло питання мови, її роль значно зросла в політичному, громадському та літературному житті. Розвиток мови приведе до розвитку літератури тільки в тому випадку, якщо остання буде спиратися на народ. Г. Квітка-Основ'яненко „писав для народного читача, писав зрозумілою йому мовою; не принижуючи мужика, зробив героєм своїх творів, а головне – вірив, що зневажувана „чернь” – допитливий, розумний, кмітливий читач, працювати для якого – неабияка честь” [9, с. 93]. Письменник сприймав народ як реально-го читача і як підґрунтя для створення національної літератури.

Що стосується взаємин між цими двома митцями, то відомо, що вони не були знайомі, лише листувалися. У своєму першому листі до Т. Г. Шевченка, написаному 23 жовтня 1840 року, Г. Квітка-Основ'яненко описав свої враження та вплив, який здійснили на нього вірші поета: „А далі як почали вірші читати, так ну!.. Бодай ви мене не

злюбили: волосся в мене на голові, що вже його і не багацько, та і те навстопужилося, а біля серця так щось і щемить, у вочах зеленіє... Дивлюсь... жіночка моя хусточкою очиці втира...” [5, с. 266]. Квітка-Основ'яненко виступає вже не у ролі митця, а читача, людини сприймаючої. Глибокі знання, розуміння життя, ставлення до дійсності дають можливість зрозуміти світосприйняття Шевченка, творчий задум якого, згорнутий у його творах, розгортається художнім сприйняттям і стає „надбанням” свідомості читача. У цьому випадку можна сказати, що „надбання” свідомості автора та читача збігаються.

Отже, Г. Квітка-Основ'яненко є не тільки письменником, а й реальним читачем, добре ознайомленим з текстами „Кобзаря”, і, власне, вже як читач, він описує свої емоції та відчуття. Визнаючи, що Шевченко володіє великим талантом, він у листі від 29 квітня 1842 р. спонукає поета ще більше писати: „Ну вже порадували Ви нас своїми „Гайдамаками”! Як кажу: читаєш та й облизуєшся. Якраз к великодню прислали Ви нам свою писанку, я й зараз і розіслав по рукам. Пан Артемівський аж підскакує та хвалить. Пишіте ж, паничу, у усю руку, напишіте нам ще таке, дайте віддохнути від московських брехень, що читаєш-читаєш та або заснеш гарненько, або на животі загошнить, а на зуби паде оскома, що три дні не хочеться дивитися на книжку” [5, с. 343]. Квітка-Основ'яненко згадує пана Артемівського, тобто П. Гулака-Артемівського (1790-1865) ще одного багатогранного українського письменника, заслугою якого було введення в літературу романтичної балади. Про листування між ним і Шевченком не відомо, але вже із цього документу зрозуміло, наскільки припали до душі йому „Гайдамаки”.

М. Костомаров (1817–1885) – один із основоположників Кирило-Мефодіївського братства, не тільки письменник, а й зачинатель української літературної критики – розробляв її основні науково-методологічні принципи, займався перекладацькою та видавничою діяльністю, поширював твори українських письменників, зокрема Т. Шевченка. Своє знайомство з поетом Костомаров описав у „Воспоминаниях о двух малярах” та „Споминках про Шевченка”, відтворив свої душевні переживання, які справили на нього вірші Кобзаря: ”Тарас Григорович прочитав мені свої ненадруковані вірші. Мене огорнув страх: враження, яке вони справляли, нагадували мені баладу Шіллера ”Завішений санський істукан” („Занавешенный санский истукан”). Я побачив, що муза Шевченка роздирала завісу народного життя. І страшно, і солодко, і боляче, і чарівно (п'яно) було туди заглянути!!!” [6, с. 403]. Літератор усвідомив, що сила Шевченкового слова полягає в істині, він висловлював те, про що думав народ, розумів сутність душі народу і саме цим досяг визнання. Його твори читалися, переказувалися і вивчалися напам'ять і росіянами, і поляками, а для українців стали

„святиною серця”. Аналізуючи творчість Шевченка, Костомаров приходять до важливого висновку, що головною його особливістю, яка притягує читачів і ставить самого на цілий рівень вище від інших письменників, є вміння слідувати внутрішньому потягу, писати те, що на душі, писати рідною мовою, незважаючи на всі заборони.

Отже, для нашої розвідки в першу чергу є цікавими висловлювання щодо Шевченкових текстів його читачами-сучасниками, оскільки їхнє сприйняття відрізнялося від сприйняття читачів-наступників. Різниця ця полягала в тому, що творчість Кобзаря була стимулом для розвитку Шевченкового покоління, яке надавало вагомому значення змісту його текстів, а не особливостям його стилю, оскільки у текстах відображалися проблеми тогочасної епохи, на що вказувала Михайлина Коцюбинська (1931–2011), знаний шевченкознавець: „Вражені силою й величчю Шевченкових ідей, його перші читачі та інтерпретатори захоплювалися, насамперед, цими ідеями якимось відокремлено від матерії художнього слова. Шевченко-поет уявлявся читачьому та й критичному загалові природним інтуїтивним генієм, основний і єдиний секрет його поетичної сили вбачався у дивовижній органічності злиття з народно-поетичною свідомістю, органічності, якої нікому не вдавалося і невідомо чи й вдасться досягти” [7, с. 60].

В інших своїх віршах поет звертається до відомих тогочасних українських громадських діячів, істориків та етнографів, художників, публіцистів, з якими він був знайомий. У поезії „Ликері” Шевченко звертається до колишньої кріпачки Ликери Іванівни Полусмакової (1840–1917), яка працювала служницею у знайомих Шевченка в Петербурзі. Вона дуже сподобалася поетові і він хотів з нею одружитися. Власне, у своєму вірші поет звертається до неї із проханням руки і серця:

Моя ти любо! усміхнись,
І вольную святую душу,
І руку вольную, мій друже,
Подай мені... [13, с. 253].

Уявний читач простежується у творі „І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє”, датованому 14 грудня 1845 р., про що свідчить і сама назва. Пишучи свій лист, Шевченко уявляє собі не тільки сучасного читача, а й читача майбутнього, ще „ненародженого”, тому надає змісту вірша сакрального, або, іншими словами, завітного значення, для того, щоб кожне наступне покоління українців жило за законами Божими, правдивими і справедливими. Про цей задум поет натякає вже своїм епіграфом, взятим із Біблії із „Соборного послання Іоанна”. Глава 4: „Аще кто речет, яко люблю Бога, а брата свого ненавидит, ложь есть”. Відзначимо, що й весь текст послання суголосний з Біблією. Для порівняння наведемо такі приклади:

Шевченкові слова:
Кайданами міняються,
Правдою торгують.
І господа зневажають, –
А що вродить? побачите,
Які будуть жнива! [12, с. 286].

Євангелія від св. Матвія. Глава 7.
Так ото родить добрі плоди кожне
дерево добре, а дерево зле плоди
родить лихі.
Не може родить добре дерево плоду
лихого, ані дерево зле плодів добрих родити
[1, с. 1075].

З історичних джерел відомо, що Шевченко ще малолітнім хлопцем знав і цитував окремі уривки із Святого Письма і ця книга завжди була при ньому, а пізніше митець став використовувати біблійні мотиви у своїх творах, вони стали для нього відправною точкою, алегоричним виявленням його думок та ідей. Тут важливо наголосити на такому моменті: поетичний текст відрізняється від релігійного. Цю різницю добре пояснив відомий теоретик ХХ століття, представник Констанської школи Ганс-Роберт Яусс (1921–1997). Вона полягає в тому, що релігійний текст спрямовується до нас у вигляді запитання із наперед заданою відповіддю. Поетичний текст, на думку вченого, дає повну свободу дій для роздумів, оскільки в ньому смисл не відкривається відразу, а конкретизується поступово, від запитання до відповіді. Вчений називає цей досить складний процес смислово-конституїтованим (*der sinnkonstituierende Prozeß*) і пояснює його за допомогою герменевтичної рефлексії: „die (Reflexion) mit der eigenen Frage zu der überkommener Antwort der Deutungstradition in Gang kam, zu der rekonstruierten oder hypotetischen Ausgangsfrage zurück und durch den Horizontwandel der Konkretisation an die damit revidierte, gegenwärtig zu stellende oder ‘für uns implizierte’ Frage heranzuführen, auf die der Text implizit für uns antworten oder auch die Antwort schuldig bleiben kann” [14, с. 385]. „Рефлексія розпочинається власним запитанням на отриману відповідь значеннєвої традиції, повертається до реконструйованого чи гіпотетичного вихідного запитання і наближається через зміну горизонтів конкретизації до знову переглянутого, зараз поставленого чи „для нас імпліцитного” запитання, на яке нам текст імпліцитно відповідає або залишає відповідь відкритою”. (Переклад мій. – Н. П.)

Повертаючись до поеми Шевченка „І мертвим, і живим ...”, наголосимо на тому, що цей літературний твір презентує собою своєрідне поєднання поезії та релігії, оскільки автор використовує біблійні тези, переносить їх на українське буття і закладає підвалини до подальшої рецепції в широкому розумінні цього слова – до

переосмислення життя. Твір пробуджує спогади про те, що вже відбулося раніше, нагадує про власну історію. Строфа „У чужому краю не шукайте, не питаєте того, що немає”, приводить читача до певного емоційного напруження внаслідок гострої критики. Строфа „Умийтеся! образ божий Багном не скверніте” спонукає до роздумів:

Подивіться лишень добре,
Прочитайте знову
Ту ю славу. Та читайте
Од слова до слова,
Не минайте ані титли,
Ніже тії коми,
Все розберіть... та й спитайте
Тоді себе: що ми... [12, с. 289].

В процесі читання тексту поеми читач постійно наштовхується на певні настанови, які скеровують його сприймання у певне, визначене автором, русло. Найбільшим бажанням Шевченка, як відомо, було розбудити у свого народу дух любові, єднання, правильне розуміння своєї історії, це стало спрямовуючою дією художнього змісту його поеми. Митець намагався осягнути сутність життя і стан свого внутрішнього світу, свої переживання він відобразив у художньому творі.

Ця поезія українського генія дає широкий простір для роздумів, в ній наявний смислово-конституційований процес, оскільки текст частково дає відповідь своєму читачеві, а частково відповідь залишається відкритою, про що свідчать такі слова:

Отак і ви прочитайте,
Щоб не сонним снились,
Всі неправди щоб розкрились... [12, с. 291].

З одного боку – в тексті відображена чітка позиція автора щодо тогочасних подій в Україні та у великому переконанні, що народові потрібно більше віри в Бога, яка навчає любити свого ближнього як самого себе, з другого боку – Шевченко закликає свого уявного читача до розуміння самого себе, тому що допоки не відбудеться самоусвідомлення, не відбудеться самоочищення. З впевненістю можна сказати, що в тексті присутні елементи катехизису, оскільки відповідь наперед відома – переосмислення життя приведе до того, що „оживе добра слава,

Слава України,
І світ ясний, не вечірній
Тихо засяє...” [12, с. 292]

Важливим моментом є також і те, що вірш „І мертвим, і живим, і ненародженим...” містить в собі зовнішню та внутрішню адресованість тексту. Такий розподіл розглядає ще один німецький вчений, представник цієї ж школи – Райнер Варнінг (1936 р. н.). Наведемо приклади зовнішньої адресованості з даного тексту твору: „прочитайте”, „подивіться”, „спитайте”, „схамініться”, „розкуйтеся”, „братайтеся”, „учіться”,

„обніміте”... „Внутрішня або естетична адресованість полягає в тому, що твір – в силу умовної замкненості і зосередженості свого уявлюваного світу – вміщає в собі внутрішню „точку зору”, з якої цей світ тільки і відкривається у всій своїй цілісності” [16, с. 36].

Внутрішня „точка зору” поеми „Неофіти” Шевченка, написаної 8 грудня 1857 року, сконцентрована на те, щоб ще більше утвердити віру свого народу в Бога. Поема переносить свого читача у Стародавній Рим і показує, яким важким було становлення християнства: новонавернених християн переслідували, саджали в тюрми, вбивали. Але віра в Бога, боротьба за правду допомогли християнам вистояти. За основу „Неофітів” взято не український матеріал, але в ній імпліцитно відчувається український контекст. Внутрішня адресованість тексту знаходиться у тісному взаємозв’язку із зовнішньою, яка слугує передачі практичних вказівок і виливається такими словами:

Моліться богові одному,
Моліться правді на землі,
А більше на землі нікому
Не поклоніться. [13, с. 201].

Це стає настановою для уявного читача, знову ж таки, як і у вірші „І мертвим, і живим, і ненародженим...”, автор апелює не тільки до читача-сучасника, а й до читача майбутнього, оскільки містить такий самий потенціал впливу, який здатний привести до переосмислення життя.

Образ читача можна інтерпретувати і на основі вірша Шевченка „Хіба самому написати...” Автор веде бесіду зі своїми читачами, виявляє невдоволення ними, тому що не розуміє, як сприймає народна маса, загал його поезію, а митець прагне діалогу:

Мені було аж серце мліло, –
Мій боже милий! як хотілось,
Щоб хто-небудь мені сказав
Хоч слово мудре; щоб я знав,
Для кого я пишу? Для чого? [13, с. 165].

Отже, з впевненістю можна сказати, що Тарас Шевченко був насправді великим майстром слова і вкладав в кожен свій поетичний твір могутній потенціал впливу, його тексти стають засобом комунікації і несуть естетичний прихований код, вони вимагають не простого читання, а рефлексійної діяльності над їхнім змістом, переосмислення, яке приводить до переусвідомлення внутрішнього „я” самого читача. Ганс-Георг Гадамер (1900–2002) писав: „Поетичне слово інколи зупиняє час. І те „написане” є не тільки обіцяною, не тільки обітницею, але й мовленням, в якому воно розігрує своє власне тепер. З цією силою поетичного мовлення прямо можна зв’язати покликаність поета втілювати в слові те, що в ньому замкнуте” [2, с. 279]. Такою „покликаністю” володів Шевченко, і його слово й справді зупиняє час.

Література

1. Біблія або книги святого письма Старого й Нового заповіту. – Українське біблійне товариство, 2003. – 1375 с.
2. Гадамер Г.-Г. Про вклад поезії у пошук істини // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької / Г.-Г. Гадамер – Львів : Літопис, 2002. – С. 272-280.
3. Зубрицька М. Феноменологічний аспект категорії читача в творчості Т. Шевченка / М. Зубрицька // Світи Тараса Шевченка. Зб. ст. до 185-річчя з дня народження. Т. 2. – Нью-Йорк – Львів, 2001. – Т. 2. – С. 210-217.
4. Івакін Ю. О. Коментар до <Кобзаря> Шевченка. Поезії до заслання / Ю. О. Івакін. – К. : Наукова думка, 1964. – 371 с.
5. Квітка-Основ'яненко Г. Ф. Зібрання творів у семи томах. Історичні, етнографічні, літературно-публіцистичні статті, листи / Г.Ф. Квітка-Основ'яненко. – К. : Наукова думка, 1981. – Т. 7. – 561 с.
6. Костомаров М. І. Повісті та оповідання. Літературно-критичні статті. / М. І. Костомаров. – К. : Дніпро, 1967. – Т. 2 – 460 с.
7. Коцюбинська М. Х. Мої обрії / М. Х. Коцюбинська. – К. : Дух і літера, 2004. – Т. 1 – 336 с.
8. Наливайко Д. С. Типологія української реалістичної літератури на європейському тлі / Д. С. Наливайко. Теорія літератури та компаративістика. – К. : ВД Києво-Могилянська академія, 2006. – С. 277-321.
9. Сивокінь Г. М. Одвічний діалог / Г. М. Сивокінь. – К. : Дніпро, 1984. – 254 с.
10. Хализев В. Е. Теория литературы. Изд. третье, исправленное и дополненное / В. Е. Хализев. – М. : Высшая школа, 2002. – С. 147-150.
11. Чернец Л. В. Введение в литературоведение. Учебное пособие. / Л. В. Чернец. – М. : Высшая школа, 2004. – С. 9-12.
12. Шевченко Т. Твори в п'яти томах. Поетичні твори (1837–1847) / Т. Г. Шевченко. – К. : Дніпро, 1984. – Т. 1 – 351 с.
13. Шевченко Т. Твори в п'яти томах. Поетичні твори (1847–1861) / Т. Г. Шевченко. – К. : Дніпро, 1984. – Т. 2. – 301 с.
14. Jauß H. Racines und Goethes Iphigenie. // Rezeptionsästhetik: Theorie und Praxis / Rainer Warning. Wilhelm Fink Verlag München, 1994. – S. 353-401.
15. Schmid W. Textadressat. // Handbuch Literaturwissenschaft: Gegenstände –Konzepte – Institutionen. Herausgegeben von Thomas Anz. Stuttgart, Weimar: I. B. Metzler. Bd. I. Gegenstände und Grundbegriffe, 2007. – S. 171-181.
16. Warning R. Rezeptionsästhetik als literaturwissenschaftliche Pragmatik. // Rezeptionsästhetik: Theorie und Praxis / Rainer Warning. Wilhelm Fink Verlag München, 1994. – S. 9-42.

Наталія Павлюх

ЧИТАТЕЛЬ Т. Г. ШЕВЧЕНКО

Аннотация. В статье исследуется поэзия Шевченко сквозь призму таких категорий рецептивной эстетики: воображаемый читатель, читатель-адресат, реальный читатель, образ читателя. Акцентируется внимание на том, что потенциал влияния его текстов приводит к пониманию читателем самого себя.

Ключевые слова: поэзия, Шевченко, воображаемый читатель, читатель-адресат, реальный читатель, образ читателя, потенциал воздействия.

Natalija Pavljuch

LESER VON T. SCHEWTSCHENKO

Resume. Im Beitrag wird die Poesie von Schewchenko erforscht und zwar von Standpunkt solcher Kategorien der Rezeptionsästhetik als abstrakter Leser, Adressat, Rezipient, Gestalt des Lesers ausgehend. Es wird betont, daß der Wirkungspotenzial der Texte von Schewchenko zur Selbstverständlichkeit des Lesers bringt.

Schlusswörter: Poesie, Schewchenko, abstrakter Leser, Adressat, Rezipient, Gestalt des Lesers, Wirkunspotential.

Стаття надійшла до редакції 02.01.2014 р.

Павлюх Наталія Миколаївна – аспірант кафедри романської філології та компаративістики Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.